

Сивенко А. В.,

УДК 338.43

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250728.08>

АРТТУРИЗМ – ШЛЯХ ДОСЯГНЕННЯ "ПІКОВИХ ВРАЖЕНЬ" ЗАВДЯКИ МИСТЕЦТВУ

Здатність мистецьких заходів генерувати не лише пізнавальні або естетичні враження, а й глибокі особистісні переживання, які трансформують погляди, емоції, самоусвідомлення можна вважати одним з важливих напрямів розвитку наукової думки про культурний туризм в XXI столітті. У цьому контексті концепція "Peak experiences" (пікових переживань), запропонована Абрахамом Маслоу ще у 1959 році [1, с. 1156], набуває нового звучання. Ці короткотривалі моменти інтенсивної радості, натхнення, духовного єднання розглядаються сучасними дослідниками в різних напрямках. Скотт Кауфман у своїй книзі "За межами піраміди потреб. Новий погляд на самореалізацію" [2] розглядає їх як мікро-моменти самореалізації та трансценденції, здатні викликати глибинну зміну у світогляді людини. Барбара Нойхофер у своєму оглядовому дослідженні підкреслює, що такі переживання у туризмі мають потенціал не лише для емоційного задоволення, а й для особистісної трансформації, підвищення добробуту та інтеграції ціннісних змін у повсякденне життя [3].

Арттуризм – форма культурного туризму, що базується на взаємодії з мистецтвом, – здатен створювати подібні досвіди, об'єднуючи сенсорне, емоційне, інтелектуальне та екзистенційне сприйняття. Наприклад, дослідження Філіної показує, що культурні арт-події можуть виконувати функцію психологічної рекреації – вони знімають емоційне напруження на прагнення внутрішнього балансу і активізують творчі ресурси людини [4, с. 67]. На відміну від розважального чи рекреаційного туризму, арттуризм передбачає інтенсивну взаємодію з естетичним середовищем, через яку особа не лише споживає враження, але й вступає у культурний діалог. Сучасні дослідження демонструють, що культура й мистецтво не лише доповнюють туристичний досвід, але часто стають основною мотивацією до подорожей. Це важливо для людей, які шукають сенс, самопізнання і прагнуть вийти за межі кризового контексту та знайти щось глибоке й надихаюче [5].

Досвід арттуризму часто включає багаторівневу структуру переживання – від сенсорного задоволення до екзистенційного переосмислення. Цей досвід можна вважати подібним до паломництва чи ретриту – форми подорожі, в якій змінюється не лише місце, а й свідомість. Такий вид туризму має перспективу в гуманітарній політиці: він формує емоційний зв'язок із місцем, а отже – лояльність, співпричетність, визнання його унікальності та популяризацію дестинацій на світовій арені, без суттєвих інвестицій.

У цьому процесі важливу роль відіграють "провідники мистецтва" – мистецтвознавці, екскурсоводи, куратори, художники, культурні посередники, які допомагають туристам не просто побачити, а зрозуміти те, що вони бачать. Вирішальну роль тут відіграє вміння доступно, захопливо та емпатійно передавати сенси – ключ до відкриття внутрішнього світу мистецтва для широкого кола відвідувачів [6].

Так синергія стала можливою та цінною завдяки активній взаємодії "провідників мистецтва" із цифровими технологіями. Онлайн-курси, лекції з історії мистецтва, 3D-тури, віртуальні виставки, записи арт-бесід на YouTube – усе це зробило мистецтво доступнішим як територіально, так і емоційно. Сучасний турист може ознайомитися з музеями світу за допомогою цифрових платформ, а потім – мати ще глибше враження від реального відвідування. Цифровізація культурної сфери значно знизила "поріг входу" в арттуризм, відкривши його тим, хто раніше не мав до нього доступу чи навіть зацікавленості.

У контексті України, де культура стає не лише відображенням ідентичності, а й засобом опору, артуризм та арттерапія має потенціал виконувати відновлювальну функцію. Після досвіду війни зростає потреба у внутрішній гармонії, відчутті краси, відкритті нового змісту. Культурні події – від фестивалів до камерних художніх виставок – стають місцями переосмислення та усвідомлення цінностей. Це можна прослідкувати за темпом розвитку нового покоління культурних інституцій: галерей, культурних хабів, інклюзивних артпросторів, що говорять зрозумілою мовою і працюють із широкою аудиторією. Так, у Харкові Yermilov Centre продовжує функціонувати як середовище для виставкової діяльності, резиденцій, освітніх семінарів і дискусій навіть в умовах активних обстрілів, забезпечуючи "фортецю культури" у регіоні [7]. У Києві Voloshyn Gallery, яка на початку війни перетворилась на бомбосховище, відновила свою діяльність у 2023 році і активно презентує українську культуру як вдома, так і на міжнародних артярмарках, створюючи впізнаваний наратив про культуру як засіб стійкості [8].

Організація Cultural Forces, заснована Миколою Сергою, через мистецтво і музику підтримує бійців та цивільних, створюючи ситуації глибокого міжособистісного зв'язку та змістовного діалогу зі світом [9]

Таким чином, арттуризм – це не лише інструмент гуманітарної дипломатії чи креативної економіки, а й засіб етичного впливу, відновлення психологічної цілісності особистості та формування культурної суб'єктності громади. Здатність мистецьких подій викликати не лише естетичну насолоду, а й глибокі, трансформаційні переживання засвідчує потенціал арттуризму як нового виміру культурного туризму та потребує глибоких міждисциплінарних досліджень.

Список використаних джерел

1. Larsen, R. J.; Buss, D. M. (2009). *Personality Psychology: Domains of knowledge about human nature* (4 ed.). New York, NY: McGraw-Hill. ISBN 978-0070164994.
2. Кауфман С. Б. За межами піраміди потреб. Новий погляд на самореалізацію. Лабораторія, 2023. 400 с.
3. Barbara Neuhofer; Positive tourism experiences for human transformation: a Horizon 2050 paper. *Tourism Review* 3 February 2025; 80 (1): 39–52. <https://doi.org/10.1108/TR-12-2023-0888>.
4. Філіна Т. В. Психологічна рекреація як складова арттуризму. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. 2023. № 1. С. 65–69.
5. Marlina, E., Sukmawati, A. M., & Wahyuhana, R. T. (2024). The Correlation Between Cultural Tourism Motivation and Tourism Tolerance. *Tourism and Hospitality*, 5(4), 1236-1259. <https://doi.org/10.3390/tourhosp5040069>.
6. Specht, I., & Loreit, F. (2022). Empirical Knowledge About Person-Led Guided Tours in Museums: A Scoping Review. *Journal of Interpretation Research*, 26(2), 96-130. <https://doi.org/10.1177/10925872211065653>.
7. There is a sense of safety here': the artists keeping culture alive in Kharkiv. URL: <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/05/there-is-a-sense-of-safety-here-the-artists-keeping-culture-alive-in-kharkiv-ukraine>.
8. Ukrainians are resilient — we believe in our culture': the Kyiv gallery that became a bomb shelter. URL: <https://www.ft.com/content/43f07e9f-2d1f-4080-be19-172546044d72>.
9. Cultural Forces with Mykolai Sierga: Ukraine's Secret Weapon in International Relations. URL: <https://www.minterdial.com/2025/07/cultural-forces-mykolai-sierga>.